

quib; in suo eloq̄o hōres; tribuēs. aut āgelos
aut cristos. aut deos. deꝝ ip̄e appellat. Grādis
ḡ ē excellētia statꝝ a ordinis clericorꝝ et p̄fati
cū. veluti q̄ eius locū tenēt sup̄ terrā. qui celū
a trā condidit a oia q̄ in eis sūt. quib; tātā tri
buit potestātē ut quos ip̄i absoluūt vel ligāt
sup̄ trā: ip̄e ligatos solutosq; h; in cel. dicēte
eis saluatore. quorꝝ p̄c̄a remisit: remittū
tur eis. S; q̄d de huiꝝ eccl̄astici statꝝ dignitate a
excellētia dicere phas est. Notius certe tem
pus q̄ dicendi materia deisset.

Cari. de differētia a opacōe eccl̄asticorꝝ
vic; ep̄orꝝ et aliorꝝ inferiorꝝ prelatorꝝ et
clericorꝝ inter se adinuicē et quis gradꝝ
altero sit dignior et p̄fectior.

Rigit ḡ idē ordo policitꝝ. ut eccl̄astico
rum siue clericorꝝ ordinē int̄ se inuicē;
discernamꝝ et opemꝝ qd̄ breuissimē tā
q̄ manifesta absoluemꝝ. Aliq̄ em̄ in minoribꝝ
ordinib; sunt constituti. aliq̄ subdiaconi. aliq̄ dia
coni. aliq̄ p̄biteri. aliq̄ ep̄i. aliq̄ archiep̄i a p̄ri
arche inter quos longa valde differētia ē. Nā
etā ex xp̄i institucōne. maiorꝝ et minorꝝ sacer
dotū discrecō facta ē. q̄n̄ apostolos tāq̄ maio
res: a septuaginta duos discipulos q̄n̄ minores

sacerdotes instituit. ut patet luce. p. ubi glosa. q. si
 cut in apostol. for. epōz. sic in septuaginta duo
 bus forma presbiteroz q̄ si secūdi ordinis est
 p̄scripta. **P**ostea autē apostoli hāc formā secu
 ti sunt. et in singul. ciuitatibz episcopos in pro
 chys p̄sbiteros ordinant. **P**rocedēte vero tpe
 et crescēte messe dñi: apli ordinant diaconos.
 q̄z maxim⁹ fuit. **S**tephan⁹. subdiaconatū ve
 ro et alios minores ordines ecclā p̄ t̄pis discut
 sū sibi constituit. q̄uis nōnulli dicant subdiacono
 natū ab apostol. fuisse institutū. s̄ p̄ eos inter
 sacros non nūatum. postea tū ab ecclā aggre
 gatū. **V**erūtū diomisi⁹ q̄ pauli discipul⁹ fuit.
 in ecclāstica gerarchia tres tm̄ ordines descri
 bit. epōz presbiteroz et diaconoz. **E**pōz ordi
 nem dicit maximū et p̄fectiū. p̄sbiteroz vero
 illuminatiū. diaconoz purgatiū. **N**ec solum
 distinguē quo ad sublimitatē et excellētā dig
 natis. s̄ etiā q̄tū ad p̄fectionē stat⁹. non p̄ ex
 ellencia et prerogatiā dignitatis: s̄ put indu
 cit quādā seruitutē p̄pter deū oppositā statui li
 bertatis. **N**ā s̄m̄ sententia; doctoz. circa istos
 ḡdus tria p̄nt cōsiderari. sicut tribz modis p̄fe
 ctio stat⁹ aut vite s̄ctitas acquirat. **P**rimo
 p̄fectio status sumit̄ omūter et large p̄ actus
 dilectionē. **S**ecūdo magis p̄prie p̄ officij admi
 nistracōe; **T**ercio p̄p̄riē p̄ vti p̄petuam

obligatōez. **P**rimo igit̃ mō oēs in caritate ex
istētes sūt in pfectōis statu q̃ ut ap̃lus ait. so
la caritas vīculū est pfectiōis **E**t hoc modo
pfectio opponit̃ ruine peccā et culpe. sed̃ quem
mod̃ dicit ap̃stol⁹ q̃ existiat se statē. vidat ne
cadat **S**ec̃do ṽeo modo. oēs q̃ assumunt̃ ad of
ficia eccl̃astica: p̃nt dici esse in statu pfectiōis
resp̃cū laicoꝝ. **S**ūt em̃ ipsi q̃si mediū int̃ deum
et populū. **V**ñ q̃nto p̃p̃m̃iores deo rācōe of
ficij q̃d ministrāt. t̃nto pfectiores **V**ñ in cano
ne scribit̃. nō solū ep̃i: s̃ presbiteri et diaconi
debent magnope p̃uidere. ut cūctū populū cui
p̃sident. observatōe vita et doctrina excedāt. **I**d
etiā agere debēt inferiōres grad⁹ puta exort̃i
ste lectores et alij. **S**ed tercō modo solū ep̃i ac
chiep̃i ac p̃iarche. ac etiam religiosi illi vic̃
q̃ p̃ votum in p̃petuam seruitutē sese tradunt
ad seruiendū xp̃o et hominib⁹ p̃pter ipsū in
hīs que sūt circa opa p̃fectionis. tales sunt
p̃p̃riissime in p̃fectionis statu. **E**t hoc mō in hac
pte accipit̃ stat⁹. ut vic̃ sonet in quādā s̃uitu
tē oppositā statui libertatis. q̃ p̃ talē statū fit mu
tatō stat⁹ libertatis. in p̃petuā xp̃i s̃uitutē ut sup̃
dixim⁹ **E**t h̃ p̃p̃riissime ē stat⁹ p̃fectionis vite ap̃lice
in hac pte. sed̃ que mod̃ accipitur status. ij. q̃
vi. si quādo in causa capitali vel status inter
pellatū fuerit. nō m̃qt p̃ procuratōes. s̃ p̃ seip̃os

Capitulum. xij.

est agendū Ceteri ergo ministri ecclē indubie
sūt in statu pfectionis ppter officij administra
tionez. talis tñ pfectio stat⁹ magis accipit cō
patue q̄ pprie. Rā canones inferiorū clericorū
statū magis appellāt grad⁹ q̄ statū. Vñ dicit
in q̄dam canone. p̄ ḡdu officij vniuscuiusq;
studere oportet ad meliora. Et hoc didū sit qñ
tū ad epōs ⁊ mīstros ecclē int̄ seipōs opatos.

Capitulū duodecimū de plurimis diffi
cultatibz ⁊ aculeis. laboribz ⁊ piculis sta
tus Archiepōz. Epōz. ⁊ ceterorū clericorū
⁊ de malis ministris ecclē. ac de mul
tis abusibus vicij⁹ et inordinacōnibus
illoz in genere ⁊ in cōmuni. /

Illa excellētia dignitatis ⁊ sublimitate
status ecclēstici in gñe ac drā ⁊ opati
one int̄ se ⁊ sup̄ est agere in cōmuni de
eius piculo aculeis et difficultate. Et adducēt
in mediū auctoritates ⁊ racōes. quibz non in
ēpte pbari vidētur hui⁹ stat⁹ difficultates pi
cula et incōmoda. Indignū enim videt̄. ut si
quos epōs aut clericos hui⁹ status sublimia
⁊ dultia delectāt. amara ⁊ aspa moderentur.
nec in eo statu seuros se reputātes plurimū
extollātur: qui tam proxime ruīne insistent.

Liber 806.

In primis itaque nemo sibi blandiatur ex sanctimo-
nia huius eminentis status ecclesiastici. nemo certe
de eius excellentia extollatur. nemo de illius digni-
tate confidat. Cogitet enim quod ut inquit canon non
loca. non dignitates. non cathedra statum faciunt. sed
vita et mores. Unde ex officio et dignitate non li-
centia peccandi. sed necessitate benevivendi eccle-
siae viri se nouerint affectos. nec ex eminentia
status audaciam delinquendi sibi fumant. pro
maxime quod ut in precedentibus diximus nullus
sanctum dubitare debet. quem apex tantae dignitatis
attollit. In quo si de huiusmodi acquiratur per meritum. suffi-
ciunt quae a loco et cathedra testantur. Et iteque cathedra
ad claros ad haec fastigia erigit. ad quae eriguntur illi
strat. Ad quae dicimus plurimum falli eos quae de loci
dignitate letantur. Nam Symachus papa seipsum
declarat predicta de illis intelligit. qui pro bo-
nos actus sanctos predecessores imitantur.
Unde subdit quod ea quae de cathedra sanctitate
dixerat ad illos pertinet quos ueritatis splen-
dor illuminat. Sed protulit sanctos uocat. quod
propter loci et cathedrae sanctitatem boni et sancti
presumuntur. Unde Hieronymus non sanctorum filii sunt qui
tenent loca sanctorum. sed qui exercent opera sanctorum.
Itaque non reddat ecclesiasticos viros seculos
dignitatis fastigium. sed potius reprimat aut
humiliet imminens ecclesiastici status periculum

Capitulum. xij.

Vnde **Greg.** nos qui presunt non cathedre.
non dignitatis. non ordinis vel gentis prerogati
ua: sed moribus confidere debemus. quod ut inquit canon:
non dignitates aut ordines creati. primos fa
ciunt. sed nos aut propria merita coniungunt. aut mala
disiungunt. Non ergo letentur episcopi ex sanctitate
cathedre. non sacerdotes confidunt ex sacerdotii dig
nitate. sed potius contremiscant ex imminente cala
mitate et periculi periculate. Quid enim dignitas af
fert si vita obest. Nam teste **Greg.** quid paradiso
altius tui? atque iocundius. quid celo securi? Et
tamen homo de paradiso peccato: angeli de celo ceci
derunt. ut posteris cederet in exemplis. quod non loci
nec dignitatis amplitudo securitatem tribuat.
sed vite innocentia. quod ut idem **Greg.** subiicit. iustum
quippe est ut nobilitate loci ac dignitate offi
cii non inuectur qui dignitatem dei a se abicit. Vnde
crisostomus. ad episcopos de dignitate excellentia se
efferentes. nec illi eminentia pericula previdentes
pulchre ait. videte inquit fratres quod non sedetis
supra cathedram. quod non cathedra facit sacerdotem:
sed sacerdos facit cathedram. non locus sanctificat ho
minem: sed homo locus. nec omnis sacerdos sanctus est.
sed omnis sanctus sacerdos. et sequitur qui bene sederit
supra cathedram: honorem accipit cathedre. Et item
**Malus sacerdos ex sacerdotio suo: crimine acq
rit non dignitatem. Secundo ecclesiastici status**

incommoda et onera difficultates et aculeos.
erunas atque picula ex ipso nomine satis apprehen-
dere possumus. Si enim episcopi sacerdotis aut clericici
nomen solum perterret. quod amplius ipsorum rei de-
fectus quem nomen importat. **Episcopus** enim superin-
tendens aut speculator dicitur. sacerdos vero dicitur
quod faciat et aut doceat. **Clericus** idem appellatur quod
dei sorte electus sit. **Rui** ergo non superintendit. qui non
speculat. quod alioquin non prospicit incommoda subdi-
torum: nonne episcopi falsum nomen usurpat. **Sed** et qui
sacra nec dat nec docet: nonne falsum sacerdotis
titulum sumit. **Clericus** vero quoniam sorte dei dicitur
est. quem mundus. quem seculum. quem denique ipse in-
fernus de illo verius sortiuntur. **Hos** itaque pul-
chre **Bernhardus** describit. mirum est quod clericici
aliud videri cupiunt quam sint. videlicet habitu mi-
lites. questu clericici. actu neutrum exhibent. **Non**
enim pugnant ut milites. nec euangelizantur
ut clericici. nec laborant ut ministri. **Cuius** igitur
ordinis sint cum utriusque esse cupiant. et utriusque
deserunt et confundunt. **Et** sequitur unusquisque
inquit **Apostolus**. in ordine suo resurget.
sed isti in quo. **Sed** certe quia nullum tenent
ordinem. sine ordine peribunt. **Et** cum sapi-
ens deus veraciter creditur a summo usque de-
orsum. nihil inordinate reliquerit. verorum certe
non alibi esse ordinandos. quam ibi ubi nullus

Capitulum. xij.

ordo. s; sempiternus horroꝝ inhabitat. Ad hos
p̄terea sic noiatos pastores. ⁊ pastoralē curā
deserētes. p̄ p̄phaz; deus acerbissimē cōminatur.
Ait enim si nō fueris locut⁹ ut se custodiat im
pius a via sua. ⁊ ille iniquitate sua moriet⁹: san
guinē eius de manu tua exquirā. **Q**d ergo ma
ius piculū cogitari potest. q̄ alioꝝ iniquitate
damnari. **I**n ceteris siquidē statibz; seu vitēdi
modis. culpa tenet auctores suos. quilibz; p̄o
suo peccato puniē. q̄ scriptū est. anima q̄ pec
cauerit: ipsa moriet⁹. **I**n hoc tñ piculoso vitē
di gñe. nedū suo s; alioꝝ scelere pastor plectiē
damnatur enim pastores populoz; iniquitate.
Ruis ergo sane mentis ad illud vite genus
aspirat. ut aīaz; suā teneri obligariq; baratio
eligat. si alij peccauerint. **I**n exordio humani
generis. **C**ayn ipse licet reprob⁹. tātē tñ intel
ligētie fuit: ut vite aliene curā abiceret inqui
ens. **N**ūquid ego custos fratris mei sū **R**epel
lebat ille a se caute fratris curā. ne incautus
p̄ fratre tenē. **I**lle etiā vterim fratris curā;
recusabat. nūc p̄cholor ad extraneoz; curā
tū apto piculo p̄peramus. **R**uis oro tā sibi im
pius. quis tā sui oblit⁹ existit. quis sponsoꝝ
seu aliene vite se cōstitui fideiussoꝝ optat. qui
vitā p̄p̄riā vix tueri pōt. **A**ut quid tā insanū.
quid tā inconsideratū. q̄ aliēaz; culpaz; strictā

Pastoris cura

racōez sese reddituz pmitterez qui sua aut nō
videt. aut nō intelligit. **Q**uid tam demēte pri
mū: q̄ alienoz facinorū fieri diligēs indaga
tor: qui suoz est negligētissim⁹ inquisitor: aut
q̄s aliena peccāa portat se pollicet: q̄ suis p̄mit
Quis purgādi alios on⁹ suscipit: q̄ purgato ē
indiget. ā illūmādi plurimos officiū accipit:
q̄ ce⁹ est. a q̄ se nō videt: q̄o alios cōsiderat.
Periculosa certe atq; ḡuis sarcina ē. cura pa
storis. **N**ā cuiuslibet ouis de p̄dicō: illi⁹ piculū
est. ad quē p̄ph̄a ait. et erit aia tua p̄ aia illius.
Demū illi⁹ status piculū in eo cōspiciē. qm̄ te
ste **G**reg. p̄lati tot mortib; digm̄ sūt: quot ad
suos subditos p̄dicōis exēpla trāsmittūt. **I**n
cetera vero de tēstāda exēpla vnū illd est. **Q**m̄
et si scriptū sit: seruos dei non oportet litigare
Epi tñ a deici q̄ sp̄uales sūt a lites ac p̄tēcōes
vitae specialius iutēē. p̄chpudo: tā acerbe. tā
impie. tā crebro litigāt. ut oēs vincāt i cōten
tēdo laicos. a s̄b colore iusticie obrepit impietas.
Ias nō mō p̄ ep̄atu litigat: sed bellat: nō mō
pro sacerdotio contenditur: sed pugnatur. **E**t
plerūq; nō sine orbis a verbis piculo bellat in
ecclesia que pax; filijs ut pia mater. p̄mittit
Aiūt em̄ gloriā nostrā nō dam⁹ aliei. qui dū
vanam retinēt: verā et eternam amittūt. ad
gloriā currūt. sed gloria eoz in cōfusione erit

Cap. xij.

Crist⁹ iubet tunicā primo dimitti. quippe et i
facie pcuti ne litigēt. isti eligūt pcutere q̄ p̄cē.
malūt p̄ditari eccl̄ias: q̄ non honorari. **T**er
tio ille hominū stat⁹ nedū difficilis ⁊ laborio
sus: ⁊ et piculosus videt. ex quo plures sedu
ctores ⁊ scismaticū seminatores in eccl̄ia oriūtur.
quos certe ex sacerdotū ⁊ epōꝝ statu p̄disse cō
perim⁹. **Vñ Hiero.** veteres p̄scrutans histori
as repire non valeo. alios eccl̄iam dei scidisse.
populos seduxisse. p̄ter eos qui sacerdotes ap
pellati sūt. **A**ccedit qm̄ ille videt piculosior dif
ficilior atq; incomodior viuendi modus. de q̄
plures cadūt. ⁊ plures p̄ditantur. **C**ōstat autē
plures cadere in via salutis. ⁊ longe pluēs ex
statu eccl̄astico p̄ditari p̄pter plurima. ⁊ pre
sertim p̄pter tpaliū affluentā. **S**icut certe plu
res deuiāt in p̄speris q̄ in aduersis. de quib⁹
putandū est p̄p̄ha; dixisse. cadēt a latere tuo
mille ⁊ decē milia a dextris eius. dexterā qui dē
hōratioꝝ p̄ter. ep̄i ⁊ prelati i eccl̄ia tenēt. ceteri
sinistrā. **S**i igitur de ceteris statib; ad sinistrā
cadent mille: p̄fecto de istis cadent decē milia.
Quarto eligere curā animaz: nihil aliud est
q̄ exponere se ad manifesta ⁊ indubitata pei
cula. qz ut inquit **G**reg. talia appetere est mē
tis tempestas. nā nihil aliud est potestas cul
minis q̄ tēpestas mentis. quis em̄ tā audax

aut veri⁹ q̄s tā temerari⁹ est: q̄ in alto ⁊ tēpe
stuoſo mari navigare popat. q̄s illi⁹ nauis
cupit fieri gubernator: quā piturā de prio ospi
cit. teste **Greg.** q̄eto mari impit⁹ nauta nauē
dirigē p̄t. turbato aut tēpestatis fluidib; etiā
pitus nauta se cōfundit atq; pturbat. **Profe**
cto nil aliud ē curaz animaz suscipe. sacerdotiū
aut p̄ntificatū sumere. q̄ sciēter se naufragi⁹s
mergere. **Solent** hoies de tempestate in portū
fugere. **Qui** vero aiāz pastoēs fieri desiderāt.
de portu in tempestate libēter fugiūt. De quib;
p̄p̄ha dicere videt. qui descēdūt mare in nauī
bus faciētes opacōes in aquis multis. ⁊ descē
dūt vsq; ad abissum: quoz aiā i eis tabescit
p̄p̄ negotiorū multipliciū p̄cellā. q̄re turbati
sūt ⁊ moti sūt sicut ebri⁹ ⁊ tandē oīs sapiētia
eoz deuorata est. **Mirū** certe videt. ut nō satis
difficile aut ḡue videat. vni ep̄o vni⁹ aie curā
sumē. nisi oīm curas i se suscipiat. **Vñ** q̄dā sa
sapiens de tā graui sarcina dicebat. **Fortes**
hūeri q̄ talia sustinēt. aut fortis ambitio ad
id aios cogens: vbi futuz piculū sciūt. **Qd** si
pontifex in altū se locatū gaudeat: cōsideret q̄
tūto erit ei casus grauior. **Vix** em̄ ex alto sine
labore aut piculo descēditur. **S;** ut paucis odu
dā. cura animaz si recte gerit. sūm⁹ ē honor:
s; sūm⁹ labor. sūmū onus. sūma seruit⁹. **Si** vera

AB.

Cap. xij.

male agitur. sūmū anime piculū. sūmū malū.
q̄ anceps ex omni pte negotiū est. Quāto nō
est p̄posito alienū cōsiderare. quomā ut ait **Cri**
sostom⁹ in canone. homo xp̄ian⁹ fortit̄ cadit
in peccatū p̄pter duas causas. aut p̄pter mag
nitū d̄m̄e peccati. aut p̄pter altitudinē dignita
tis. **De** igit̄ due p̄ditādi cause eccl̄asticos vi
ros fortiter ruere cogunt. **Primo** magnitudo
peccati. sciēter enim ⁊ ex cōtēptu peccāt. **Na** q̄
scit̄ voluntatē d̄nī ⁊ non facit iux̄t̄ verba salua
toris vapulabit plagis multis. **Secūdo** altitu
do dignitatis. q̄ quāto dignitas altior. t̄nto ca
sus grauior. **Et** teste **Greg**⁹. quāto q̄s in sede su
p̄iori locatus est. t̄nto in maiori piculo v̄sature
Et **Aug**⁹. sublimitas honoz. magnitudo scelez
est. **Et** **hiero**⁹. in maiori gradu. maior ē sine dū
bio pena. **Et** itez **Criso**⁹. in canone. hōis mag
nitudo h̄ys qui indigne viuūt honore. maxi
mus cumul⁹ incipit esse penaz. et itez **Aug**⁹.
derici officiū si p̄functorie gerit. nil apud deū
miseri⁹ tristi⁹ dānabili⁹. **Sexto** ex ep̄oz ⁊ dei
coz administracōnez picula difficultates ⁊ in
cōmoda aptissimē demōstrātur. **Nō** enim ep̄i et
derici dom̄m sūt honorū eccl̄ie. s̄ ut **hiero**⁹. ait
p̄curatores s̄ disp̄satores rez alienaz. ⁊ ve
lut sacrilegos pledēdos eē. si qd̄ paup̄ibz est
ero gā d̄. sibi veniēt pl⁹ q̄ eius statui sufficit.

ad Valerium.

Quo mō ergo securi sūt clerici. quī non solū ex
mala aut dehdiosa admīstracōne. sed ex cupi
da retētiōe damnātur. Vñ pulchre de se et
ceteris p̄biteris dicebat. **Hiero.** quō possum⁹
aliena fideliter distribuere. qui nrā timide re
seruam⁹. **Hinc Aug⁹.** ad ep̄s a p̄biteros ait
Ehucientū panis est quē tu detines. nudoz ve
stimentū quod tu redudis. miseroz redēptio
ē pecunia quā tu ēfodis. infirmoz solatia sūt
delicie q̄ abus tu lasciuus. tantoz ergo scias
bona te muadere: quātis possis prestatē quod
velis. **Sed et bernhard⁹** in epistola ad fulco
nem ait. **N**e tibi o pontifex o sacerdos blandi
aris quo tuis contētus alia nō accipias. **Ra**
pis enim cū luxuriaris ut de altaio supbias.
de qb; qđ preter necessariū ac simplicē vidū
retines: tuū nō est. rapina ē et sacrilegiū. **Ha**
bētes inq̄t **Apostol⁹** vidū a vestitū. nō vidū a
ornatū. non delicijs non vestib; quibus lasci
uiam⁹. **Et itez idem bernhard⁹** ad **senonensē**
Archiepiscopū. **C**lamant nudi. clamāt fame
licā. con querūtur paupes. dicunt dicite ponti
fices in inferno: qđ facit aurū nobis fame fri
gore miserabiliter laborātib; **Q**uid conferunt
tot imitatoria vel extēsa in p̄cijs. vel plicata
in manijs. nostrz est quod effunditis. nobis
crudeliē subtrahit; qđ immaniter expenditis

Non

Cap. xij

Hinc a **Dietero** pontifices a clericos ominas ait
Ecclie principes qui delicijs affluunt propheticus ser-
mo describit qd eitiendi fut de spacois domibz
lautisq; diuinijs Et sequit Si vis scire quo eiti-
endi sunt in tenebras vic; exterioroes vbi erit
fletus a stridor dentiu. Itē idē **Bernhardus** ad
clericos ait. multiplica prebendas. habe archi-
diaconatu. aspira ad episcopatu. gdati ascende.
a in pūcto ad inferos sine omni gradu descen-
des. Septimo picula incommoda aculei et diffi-
cultates huius status ecclesiastici ex eo euidentius
apparēt. qm si prophetar. si patriarchar. si totius
sacre scripture repetitur analia. nullū repiē-
gen? hoim. quos deus vehemētius arguat. et
seueri? omine. a crudeli? punit. qd pontifices
pastores et sacerdotes. **Discurrere** per prophetas a
scripturas lege. qd audis nisi pastores populi
mei preuaricati fut in me. propterea adhuc i in-
ditio ostendā vobiscū Et itez. stulte egerūt pa-
stores. Et seqt. propterea euellā eos de tra. **Rursus**
ad eos. oēs pastoēs meos pascit ventus. a ali-
bi. v pastorib; q dispugūt gregē meū. Et itez.
ve pastorib; israel q pascūt seipōs. Et sequit
Collidā i te pastore a gregē. Deniq; ad iohelē
prophetar. trāsi. quid nisi ominacois penas. quid
nisi clamores plangētū sacerdotū a pontificū
audis. Ait enim plangite sacerdotes. ululate

Lib. 1. c. 6.

ministri altaris **A**usculta ezechielē. et pastores
israhel qui pascūt seipsos. **E**t itez. sup pa
stores irat⁹ est furor me⁹. **M**alachiasq; nō ta
cet eoz exēminiū. **A**d vos inq̄t sacerdotes qui
despicitis nomē meū ad vos est mandatū. **O**
sacerdotes. ecce ego. piciāz vobis brachiū ire
mee. et dispergā sup vultus vestrū sterētis. **E**t
itez. **D**edi vos contēptibiles omnib⁹ populis
Sed et **A**mos p̄pha q̄d dure prelatos et pasto
res ecclē omineē audiam⁹. ait em̄ et vobis q̄
opulētū estis in spon et cōfiditis in mōte sama
rie optimātes capita populoz. **I**ngredientes
pōpatice domū dei: qui dormitis in lectis ebur
neis. et lasciuūtis i stratis vris. **D**einde otra h⁹
stat⁹ et vite hōies scriptū est. **Q**uicūq; desidera
uerit p̄matū in terraz: mueiet cōfusioēz in celis.
Et itez. inter suos dei nō cōputabit⁹ qui de p̄
matu tractauit. **S**ed et xp̄us in euāgelio has
illis penas et cōminacōnes confirmat. **A**it em̄.
et vobis qui diligitis p̄mas cathedras. **S**ed
q̄d hec cōmemoram⁹. **P**lena ē sacra scriptura
h̄mōi increpacōmbo et cōminacōmbus. **Q**uis
ergo dubitat piculosū difficilem et cūctis acu
leis miseris refertū esse illū hominū statū. cui
tot maledictionum et anathematū. tot cōmi
nationū genera. tot penaz et supplicōz mala.
p̄phe patriarche s̄cti: ipseq; de⁹ in scripturis

Capitulum. xij.

sanctis imprecātie. Vñ Criso. sup illud obedi
te prepositis vris. O pōtifer o prelate cōspice
quōto igni supponis caput tuū. Et subiēt Miroz
fi quē uringat saluari de hñs qui pñcipātur.
a presūt in tātis minis. a in tanta pigrītia. in
tātis increpacōibz. a in tāta defidia. **V**ideo tñ
currētes et sponte se submittētes in picula. cō
tra quos durissimū iudiciū hñs qui presunt
sez male. De bonis vero scribit puerbioꝝ xij.
nouit iustus animas iumētoꝝ suoꝝ. **S** quid
de piculo a incōmoditate. et aculeis ecclīastici
stat? dicā. Cū ep̄is a clericis ipsa symonia q̄
heresis appellatur. tā familiaris et cara sit. ut
vix sine illa in domo dñi incedāt. quibz etiā in
uidia domestica. auaritia annexa. libido. ira a
supbia in reꝝ abūdantia videtur. **S**ūt in hoc
statu patriarche pōposi. ep̄i negligentes. deca
nus timidus. archidiaconus elatus. canonici ep̄
choꝝ vagātes. vicarij in litibz. tabellio falsus.
presbiter imprudēs. curatus ignarus. cōfessor le
uis. diaconus euangelia nesciens. subdiaconus
epistolā igōstrās. cantor latrat. thesaurarius fa
bricat a fraudat. sacerdos sacmēta vedit. ca
pellanus venalis. ut statim latius tangemus
in ea. sequētibz. vbi singulariter de quolibet
gradu et officio ecclīastici status succincte
agemus.

*Dreanus finis
this*

Capitulū decimūtertium de dignitate et prerogatiua officij decanatus in ecclesia Et de illius honore et ueneracione. et de hijs q̄ ei cōpetūt. Demū de plurimis onerib; et afflictōib; ac defectib; et picul; decanoy

Audita sunt p̄comia. laudes. necnō exellentia. p̄minētia ac s̄ctimonia stat⁹ ecclesiastici in ḡne et omniū. Audita de niq; sūt ei⁹ uite formule incōmoda. calaitates et miserie. afflictōes et picula. Quo fit ut facile eiusdē stat⁹ dulcia et amara cuilib; eē iactā patē p̄nt. vñ q̄ ea q̄ i ea re breui dista sūt ad oēs ecclē stat⁹ s̄m ordinū et officioy differentias applicari possunt q̄ oēs clericoy nomē et ministroy officii ecclē sortiti sūt. q̄ tñ p̄ticularius ep̄os et p̄latos respicē vidētur. superest ut ad ceteros inferiores ecclē stat⁹. ḡdus et or dies. breuis et singularis sermo decurrat. Conuetū igitur ordinem sequentes. vnūquēq; inferiorum clericoy gradum siue statum tangemus. et quid laudis. quid exellentie. quid utilitatis. Demū quid calamitatis afflictōis et periculi habeat. sed et quot defectus in eos damnabiliter. omittātur. succincte afferem⁹. Primo igit post episcopū decanus siue p̄positus existit. nec id ratione caret. quia ut in q̄e

Capitulum. xiii.

Canon Calixti pape et martiris. decanorum dignitas recte maior post pontificalem appellatur. Nam decano post pontificem maior ac principalior cura et collegii administratio congruit. Rursus primus est episcopus dignitate et honore. cui propinquior est in consilio et assistentia. Ipse collegium necnon ponas ac res collegii iudicat et tuetur. Sic in exodo inter iudicantes universitatem decanus constituitur inter. quare sacri canones veneranda eius dignitatem decreverunt. Est enim decanus collegii caput. de quo scriptum est Constituit eum dominus in capite non in cauda. quod ceteris corporis membris auctoritate et iudicio precellit. idque primitas loci in ecclesia indicat. Habet demum decanus in ea et collegio primam vocem. primas salutaciones. primos recubitus. Sed iam audi huius dignitatis onera huius statum calamitates miseras defectus et pericula. In primis igitur ratione gradus est huius status prerogativa. Sed utinam tam bene huius dignitatis onera agnosceretur: quam ipsa appetit. Dicam verius tam utiliter ei incumbentia impleverunt: quam ab omnibus sciuntur. Gaudet certe decanum et prepositum de honore excellenter: utinam dignitatem virtus sequeretur. Virtus enim ut quidam ait sapiens non solet esse iactatrix aut sui miratrix. sed aliam imitatrix non de extrinseco honore: sed de conscientie onere cogitat. si illud delectatur: si illud

cruciat virtus non de se confidit. non arrogat.
 scit hoc esse tempus militie et laboris. non de
 lectacionis non pompe. non faustus. fateor de
 niq; decanus collegij et capituli caput existit.
Sed vide ne dignitas ipsa qua tantope delecta
 ris. conteret caput tuū. Sic age ne de te ecclē
 sia dicat quod scriptum est. caput meum do
 leo. Videat decanus qui se collegij caput ia
 ctat. ne ceteri de improvido capite capita sua
 moueant. Cernat si eius facta ingerunt com
 motioes capitū in populis. quia omne caput
 languidum a pede vsq; ad verticē non ē in eo
 sanitas. Caueat decanus ne sit illud caput de
 quo scriptum est. facti sunt hostes eius in ca
 put eius. Auertat decanus ne caput serpētis
 sit. cetera membra nedū vegetans sed infici
 ens quia deus confringet capita draconū in
 aquis. Verendum est plurimū ne sint illa
 capita de quibus scriptū est. in vniuersis ca
 pitibus eius caluitiū. id est deformitatis vitū.
Decanus siquidem si recte agat. episcopo odi
 osus sit necesse est. adeo ut illius sit hostis. si
 collegij amicus esse cupit. Si vero a prehuie
 amatuzza capitulo odietur. Pro eo enim caput
 capituli est constitutus. ut nonnūq; cupidita
 tibus aut episcopi insolencijs resistat qui pri
 uilegia. qui libertates. qui bona. qui redditus

Capitulum. xiii.

ecclesie plerūq; vsurpat. Ideo cetero decanus
caput est: ut colla p̄sa collegij erigat. sparsa
colligat. recuperet p̄dita. deformia reformet. Ca
put tūc eē definit: cū singulorū de collegio cri
mina palpat. ne eorū fauores p̄dat. atq; ut eū
eligāt: honorent et venerētur. S; fateor labijs
horabūt nō aio. cor autē longe est ab eis. Col
legiū rursū regēdū decan⁹ suscipit. p̄mo veri⁹
ferā indomitā gubernandā. Parua em̄ dom⁹
egre et difficultē regit. Magna collegia prefer
tim sine sapientia aut v̄tute tūto regūtur dif
ficili⁹: quāto quot sunt singuli: tot singularib;
ferūtur opimionib;. Si igitē decan⁹ letat de ho
noris dignitate: metuat onera. metuat picula.
q̄ tot sunt ut enarrari facile nō possint. Ruis
enim est decanus quā ep̄o nō sit grauis et con
tumax. quā potius contra eū cōspiret qui in ei⁹
cōtētū non abstinet a diuinis. qui sigillat lras
sine capituli assensu. qui sibi omnia ecclie ap
propriat. qui non residētes agit ut p̄cipiant
fructus licet nō faciētes seruitiū. qui grauant
subditos. qui eos non defendūt. qui eos tole
rant p̄ pecunia in peccatis: qui inhoneste ince
dunt. inhonesti⁹ viuūt. Paucula hui⁹ digni
tatis onera picula et afflictiones atq; defectus
enarrauim⁹. qz in sequentib; ecclie officijs et
gradib; plurima adducem⁹. que merito eidē

diſtanti aptari p̄nt. q̄ igit̄ aures h̄z audiendi
audiat. et in̄ tot piculoꝝ anfractuꝝ ſit cauꝝ.
facile em̄ vitabit crumatuꝝ. ſi velit vitæ reatuꝝ.

Capitulū decimū quartū de dignitate et
p̄rogatiua officij archidiaconoꝝ. ac de
honore a veneracōe ei debitis. a de h̄is
que ad eum ſpectant. Demū de plurimis
oneribus a afflictionibus. defectibus a
periculis archidiaconoꝝ.

Archidiaconi dignitas nō puā in ecclia
militādi p̄rogatiuā nec infimū hono
ris ḡdū h̄re dimoſcat. Ipe em̄ p̄cipuus
ocul⁹ ep̄i d̄r. p̄ eo q̄ cūcta ad ep̄m expectantia.
vidē ac ſolent̄ p̄uidē tenere. veluti q̄ a canoni
b⁹ vicari⁹ ē illi⁹ ſtitut⁹. Ad archidiaconū ſi q̄
dē p̄ ceteris ecclie ḡdib⁹ p̄ ſingulari q̄dā excellē
tia examinare p̄tinet ordinandos. idoneoſq̄
admittere. inabiles vero repellē. Qui ut cano
nes aiūt prelat⁹s merito exiſtit. q̄ poſt ep̄iſco
pū p̄minentā iuriſdictionē a auctoritatē ob
tinet. p̄ſertim coherentiā a cōtēioſā. Rurſus illi
corrigen̄di atq̄ viſitandi nō tā deꝝ q̄ popu
lum ſas eſt. Ipſe demiq̄ p̄ſidere debet. cū ar
chidiacon⁹ eligitur. Ipſūq̄ inſtituit et pro
melis deſtituit. ſi cōtraria nō exiſtet cōſuetudo.

Capitulum. xiiii.

Ipsē tantē tantē dignitatis est: ut coadiutor
episcopi ecclie p̄ncipis recte dicat. **Sed** et ad eū
p̄inet vacātes custodire ecclias. **Ex** quibz pre
fate dignitatis eximius honoz siml et utilitas
facile cōprehēdit. **Vex** audi amara huius sta
tus: tu qui dulcia degustasti. atq; in p̄mis ea
repete que supra p̄ime attulim⁹. signāter in
precedētibz capitul vbi de episcopis et clericis
in ḡne egim⁹. **S;** et illa hic insere. q̄ pauloan̄
de decanis dixim⁹. **Adde** qz fateor archidiacon
m̄ ampla s; et honorāda est dignitas. **Si** tu ea
dignus existis. nō pua est p̄minētia: si quos
potestate regis. virtute p̄mines. **Honoris** est
prerogatiua. si ceteros huilitate precellit. **Qd** si
secus agis: vtiq; expieris illud sapiētis sena
toris. qz dignitas ipsa parē vicē improbis red
dit. que nō tā a possidēte deturpat: q̄ ip̄sū de
turpat. deniq; nō parum eos cruciat ipsa assu
dua dira q; ambientū cruat. **Quis** enim est ar
chidiacon⁹. qui nō preposit⁹ aut decan⁹. ille
episcop⁹ aut archiepiscop⁹. ille p̄iarcha. ille
cardinalis. ille tantē **Roman⁹** p̄tifer assumi
nō velit. **Quis** archidiacon⁹ p̄ficiē nisi ut po
tentior aut ditior sit. et cōtra iustitie precepta
p̄esse querat: qui prodesse nescit. et magne clas
sis gubnacula qnerat. qui pua; scasā dirigē
non nouit. **Taceo** int̄secas eoz calaitates.

qui plerūq; spem emūt dignitatū. ⁊ ut quīdā
sapiens dicebat. vertigo est oīm pessīa: ut ad
ea nūc currant certatim hoies q̄ fugē intēare.
ab hīs q; retrahi nō velint: que olim aspna
osueuerūt. quippe et debuerūt. **F**ateor rursus
archidiacon⁹ oculus episcopi describitur. nō
nūq̄ tamē tales ipsi presules sūt talesq; eorū
oculi. ut alē altero orbari vellet. adeo ut ep̄s
de eis ip̄s oculis dicere cogatur: ⁊ tenebrat
sunt oculi mei. ⁊ itez cū alio p̄p̄ha. nihil respi
tūt oculi mei nisi mala. **Q**uib; ali⁹ p̄p̄ha ait.
dedit tibi dñs deficiētes oculos. ⁊ **I**eremias
oculi eorū pleni sūt puluere. qui ap̄tis palpe
bris nihil videant quia oculos habent ⁊ non
videbūt. **Q**uis em̄ ep̄s cop⁹ de hīs oculis gra
tias agit: ut dicere valeat. nec elati sunt oculi
mei. q̄ ita ep̄i sui negligentias suppleāt: ut de
eis dicat. imp̄fētū meū viderunt. oculi mei id
est archidiaconi. **D**ñi certe sūt oculi de quib⁹
ait p̄p̄ha. ponā oculos eorū sup malū et nō su
per bonū. **Q**uid em̄ aliud vidēt archidiaconi
nisi munera. **C**onferūt beneficia nō meritorū
sed pecuniarū cumulo. non virtuti sed sangui
nī. qui ad sacros ordines deordinandos ordi
nant. implent inutilib; atq; ignaris mīstris
ecclesias: ut bursas repleant. **D**ñi p̄p̄ obseq̄a
delicta nō p̄p̄mūt. archas nō p̄sonas vīstāt.

Cap. xiii.

nec ad lucrū animarū: s̄ questū a grauamen
uiscādi officīū v̄tunt. h̄i res pauperū paup̄i
bus nō erogāt. sese secularibz exhibēt. qui cō
temnūt p̄biteros. qui p̄ncipū curias sequūt
ut ad cathedrā pestilencie pestilēter ascēdant.
Dñ certe ut cū p̄ph̄a loquat. uinificāt mortu
ros et mortificāt uiuituros. ex cōmunicāt sine
cōgnitōne. absoluūt ex cōmunicādos. **D**ñ ma
gis lauta diuicia q̄ diuina sequūtur officia.
Adde q̄ que ad eos p̄tinēt negligunt. aliena
vero vsurpāt. a cum eoz tota pene iurisdictō
ex cōsuetudine p̄deat: cōtra episcopū p̄scribūt.
in eius ordinariā messem. extra ordinariā fal
cem mittūt. **T**aceo eoz pudiciā q̄ tāta est. ut
subditos agat impudicos. qui facile maiorū
imitātur exempla. **A**d quos **Diēmas** in tre
nis ait subtrahunt ministri dom̄ dei a tēplo
aurū a argentū. a erogāt illud in semetipsos.
Et sequē. dant aut̄ ex illo p̄stitutis et meretri
tes ornāt. h̄i nō liberātur ab erugine a tinea.
Ilos certe signat **Malachias**. recessistis inqt
a via uestra scandalifastis plurimos in lege.
p̄pterea dedi uos cōtēptibiles a huiles oibus
populis. **P**aucula certe ex multis hui⁹ officij
calamitates a afflictiones. miseras defedus
atq; pericula enarrauim⁹ cū longe plura sint
q̄ scribere libeat. que cū quis in eo constitut⁹

di die secū ipse cōsiderat. nihil ē aut nō int⁹ plu
rimū cruciet. cui⁹ aptissimi sunt defect⁹ a pau
cissimi pfect⁹. Quare q̄ habet aures audiendi
audiat. a in tātis picul cōstitut⁹ sit caut⁹. nō
em̄ timebit supplicia: si studebit fugāe vitia.

Ca. decimūquintū de dignitate a proga
tina officij cātoris a p̄micerij. a de hono
re ac veneracōe ei debitis. a de hñs q̄ ad
eū p̄tinēt demū de pluris oneribz et ca
lamitatibz defectibz a piculis cantoz.

Quanto: siue p̄micerij singulari hono
ris a dignitatis prerogatiua in ecclia
fūgit. cui⁹ ministeriū ad celestes lau
des ⁊ ad cultus diuini augmentū p̄ncipali⁹
ordinatur. Sic ut canonica tradit institutio ⁊
accolitos a ceteros ecclesie inferiores grad⁹
ac ministr os ad diuina dirigit officia canēdi.
legendi. ymnos a psalmodiā preuid⁹ atq; in
struit. Sed et quicq̄d diuine laudis in cōmuni
choro decantatur per eum solite preordinaē
psallēdi ordinem. orandi modū ipse cōmittit.
negligentes aut discolos punit. Et ut paucis
agamus eius oneri incūbit: ut diuina officia
gnamiter a ordinate altissimo persoluantur.
ut iuxta apostolū om̄ia s̄m ordinē fiāt in ecclia

Tāto igitē cātoris dignitas ap̄s deū dignior
acceptiorq; est. quāto principali⁹ celestib; lau
dib; occupat. **N**emo enim dubitat quāto deo
nostro sit iocūda deoq; laudatio. **H**inc ami
co dei moyfi p̄ speciali quādā excellētia dictū
est. elige ad iudicandū populū viros qui ode
rūt auaritiā. tu autē insilte in hīs que ad deū
sunt: ut laudes ⁊ cerimonias offeras deo tuo.
S; ⁊ Isaias sup̄ cūcta que in ecclia dei gei pre
signabat modernis dei ministris ait Tu inq̄t
bene cāta. frequēta cāti cū. Et itez scriptura ait
vociferabūtur leuitē: ⁊ ego exaudiā eos. Vex
heu heu dixerim cecidit corona de capite eorū.
⁊ cātus illoz v̄sus est in ludū. qz carmē lugu
bre in ore eoz. Cantores siquitez moderni in
ecclia nec canūt deo laudes. nec ut aliū eos per
soluāt effitiūt. quos cōminat scriptura inq̄i
ens. non claudas ora canentiū. deo em̄ gratū
est obsequiū eoz. Nō ex officio canere dñt do
mino. qz bona tribuit sibi. Nō nequaquā dicere
p̄nt: exultabūt labia mea cum cātauero tibi.
Quo em̄ tacēt qui cātare iubētur. Quib; p̄pha
ait. psallite dño in vociferatiōe. Cātant plez
qz: s; nō cū grauitate ⁊ modestia. Qui v̄tinā ex
roz nūero eēt qui dicere possent. in populo
gravi laudabo te. Non enim cātat dño qui ex
corde nō psallit. cui⁹ v̄je ipie sūt ⁊ ad seculāia

debaçatur. Quē et similes: alijs pphā figurat i
quies. voces a victime impioꝝ nō placēt dño
Et iter. Cantica eoz q̄si panis lugētū. **Et rur**
sum alibi. Non psallebant ad me in corde suo
ministri altaris: sed vlulabant in cubilibus
suis. Quomodo enim ecclesie cantores septies
in die laudē dicūt dño: qui vtiā semel choꝝ
in grederētur. Quippe verecundū hodie purāt
canere dño: qui cātores appellari gestiūt. **Op**
positū apponunt in obiecto et monstro simile
tentāt. cū cantores esse volūt a cantare dedig
nātur. Non igitur canentes aut psallentes: s̄
potius silentes dicant. quare nec ut canētes
manducēt: quippe ut silentes mendicent.
Magna itaq; miseria. magna calamitas. sed
a magnū piculū est id negligere qđ fūt. a ita
agere ne nomē osonet rebz. Canebāt em̄ an
ti qui eccie ministri. sed diverso calle. **Nōnulli**
em̄ psallebāt cū gaudio. qđ suū psoluebant.
misteriū. quos rex a pphā h̄gē inq̄ens. exulta
te iusti i dño. qđ rectos dec; decātatio. **Alij** vero
cantabant dño corde a voce. nec eos tenebat
psallēdi fastigiū. qđ delectabat pueiendi desi
deriū. **Sic** canebat dauid inq̄ens. cātabiles m̄
erāt iustificacōes tue in oī tpe. **Hos** cte cātoēs
laudat. extollit et omēdat ecclia. nō vtiq; eos
qđ totū psallēdi finē i vocis dulcedie collocāt

Cap. xv.

Qua de re facti viri et sapientes. diuersas circa
ecclie cantu tulere sententias. Athanasius enim
meditans cantilenas animos hominum plerumque
inanes vanosque efficere posse. cauendum canendi
vsi in ecclia interdixit. Meminerat enim factus
vir canendi delectationem vanos nonnumquam gignere
conceptus. memor multorum noiatorum principum. qui
incredibilem curam vocis habuere. velut de galo
cesare legimus. Taceo de nerone. qui vltima vi
te sue hora prima inter querelas quas propinqua
mors afferebat. illa fuit. non quod tantus princeps
sed quod tantus musicus periret. Verum beatissimus
presul Ambrosius pietatis appetens diuinique cul
tus auctor et institutor. ut in ecclia canere instituit
Aurelius vero Augustinus vtrumque se passum ait
difficileque negotium indicauit ut in libro confessionum
asserit. Adde quod dicemus cum de canonicis age
mus. qui igitur aures huius audiendi audiat. achi inter
tanta pericula constitutus secure incedere cupit. agat
in precepta sui generis. nec vltimumque sit ei finis parum.

Capitulum decimum septimum de dignitate et honore officii thesaurarii vel custodis ecclie
Et de hijs que ad eum pertinent. Deinde de plurimis oneribus et calamitatibus. afflictionibus de reatibus. et periculis illorum qui talia officia habent.

*Figurata rante
introdixit Albi
casus*

Plam rante

Thesaurari⁹ siue custos p̄cipua q̄da^z
prerogatiua. ac honoris p̄minētia i
sacro sancta ecclia fulget. Illo^z enim
diḡtati et officio basilicaz primo incūbit. cu
stodia a tuitio. hostiarior^z institutio. luinariū
incētio a prepatio. Cura deiq^z officēdi c̄seruā
diq^z baptis̄matis dirigēdi baptisterij. vasoz
q̄b̄ s̄ādo^z ac s̄ādotaliū vestiū: necnō s̄āc^z re
liq^zaz. a tādē tot⁹ ecclie thesauri ad eū p̄ncipa
lius p̄tinet custodia. sed a int̄ ecclie mistros p
mō obsequij a p̄sonaz differētias reddit⁹ et
oblatōes diuidit. Merito igit̄ s̄āda synodus
idip̄sū diḡtatis officitū. ut vnā ecclie colūnā sū
mo studio eligēdā hōi^zq^z habēdā decreuit: ut
null⁹ in ea nisi s̄āctior a melior ordinet̄. S^z ordo
exigit policit⁹. ut h⁹ diḡtatis onera. afflictio
nes a p̄icula breuissimē audiam⁹. In p̄mis igit̄
sacriste siue thesaurari⁹ ecclie aut cuiusuis
reipu. recte stomacho corpis natural⁹ op̄atur.
veluti em̄ stomach⁹ recipit q̄ppe a cōseruat
sūma diligētia alimēta hūano corpi nec̄aria.
q̄ tñ refūdit v̄tualiē a effectualiē in mēbra sin
gula. nec aliē thesaurari⁹ c̄seruat ecclie thesau
ros. a sua disposicōne expensaz s̄b̄sidia infun
duntur aut in eratiū ecclie. aut in singulo^z
necessitates: principis aut cōmunitatis iussu
Et veluti stomach⁹ pestifer ē q̄ multa recipit.

Cap. xvi.

et recepta minime refūdīt in membra p̄ eorū
nutrimento ⁊ sic thesaurarū aut ecclie custos
multa ab ecclia recipiēs. et nō conseruās ⁊ nec
equalit̄ p̄ singulorū vtilitate distribuēs ⁊ pesti
fer est. multosq; morbos in corpe ecclie gene
rans **Et** de talibus ait **Ieremias.** v̄trez meū
doleo. **Et** itez **Isaias** trāsgressorē ex ventre vo
caui te. si vero fidelit̄ cōseruat. atq; p̄ mēbroū
a p̄sonaz ecclie q̄litate a p̄sidentis dispositōe
vtiliter distribuit. tāq̄ saluberrim⁹ cōmendā
dus est. **Vinc** **Policētus** recitat fictā s̄ factaz
ac vtilē fabulā: de alitacione a discordia inter
membra et stomachum. eo q̄ ille deuorabat
ōnes labores eorū. **Nā** ut ait ecclastic⁹ omnis
labor h̄is in ore ipsi⁹. tanq̄ cū venissent ad iu
ditiū. corā racōe q̄ erat iudex. a ratio iudicass̄
membra nihil debere dare stomacho illico mē
bra debilitata sūt. et tremores in cūctis mem
bris aderāt. quare eisde mēbris cōquerētib⁹ ⁊
itez ratio iudicauit. ut alimenta stomacho a
mēbris ministrarētur. **Quo** facto mēbra reso
cillata sunt et pax cōfirmata est. **Et** ob eā rem
Policētus subdit. q̄ thesaurarij eccliaz et quī
p̄ncipū tenent eraria: nō sibi sed cōmunitati a
totius corpis reipu. coaceruare dñt thesauros
ip̄os et ecclie reddit⁹. **Si** enim aut sibi tenacit̄
cōseruat aut nimia largitate exmānit⁹ fuerit.

nihil habebit qđ ministris et ecclesie mēbris
distribuat. Sed iam specialius ad huius offi
tj labores. difficultates in cōmoda atq; picula
descendam. **T**hesaurarij itaq; siue custodis
dignitas fateor pdulcis est. **I**d q; eius nomen
indicat ab auro dictū nec mirū si nomen dele
ctet. cui? rē mortales tam auide pquiritimus.
Delectātia certe noia: sed difficilia officia si re
cte gerantur. alioqn piculosa plurimum atq;
mortifera. iocundū nomē: sed mes? effect? at
q; pmpctū piculū si red denda est aliquādo de
receptis racō **T**aceo de neglectu. cū scriptū sit
maledict? homo qui agit opus dñi desidiose.
Basilicarū igit? sacrorūq; vten filii ac vniuer
si ecclesie thesauri custodia. atq; illi vni pch
pudor: cui cōm v̄cunde omittit. qui plerūq; sui
nō rectā gerit custodiā. q̄ aut puer est aut mi
nus ad ydoneus. nec satis not?. **E**t qđ piculo
si? est: cui nec etas nec ingemū. nec moēs nec
industria ad pue domus custodia; satis suffi
ceret: matricis pncipalisq; ecclesie tēpla non
mō turrib; munita. sed sacris pretiosissq; io
calibus ditissima. illorūq; conseruatio intre
pide demandatur. **M**ira confidentia aut mag
na dementia miranda facilitas aut stulta se
curitas. Vereor ne hñ sint illi custodes: quos
daniel signat inq̄ens **C**ustodes tui qñ loaste

*Etimologias
nois*

Cap. xvi.

Sed oro quo pacto lūnaria in ecclia accendēt.
ne lucis in domo dei desit splendor. qui semper
obscuri existūt. Aut quō qui dormiūt in tene
bris a vmbra mortis alijs lucebūt. Quō rur
sus sacra tueē: qui p̄fana intueē. Quō reliq̄a
rū s̄ctarū preciosa pignora venerabiē. qui tū
tulū nō vidit. nec eius auris audiuit. nec ī cor
ascēdit. de reliquijs a veneracōe s̄ctōrū. Quō
domināū corpus reuerēter tenet: q̄ spurciē
adheret. Quō solerter prestabit exactā custo
diam ceterarū rez spiritaliū: cui assidua ē cu
ra rez seculariū. Adde cui sacrariū carcer est:
altare exiliū. Iubetur siquidē custodes ut in li
bris nūcroz legit excubare in custodijs tab
naculi. quippe custodiā extra custodiā diligen
tissime adhibere. s̄ hij ut alij filij heli cōcubi
nas mittūt ad custodiā dom⁹ dei. Deniq; red
ditus ac oblatōnes thesaurari⁹ recipit. quas
vānā equa lance diuideret. s̄ forte male dixē
rim diuidūt in q̄: s̄ non ut Apostoli put vni
cuiq; opus est: s̄ habēt dant. a nō habēt s̄
trahūt: id qd habere debeat. nōnūq̄ v̄ro nō
seruēt: s̄ absenti tribuūt diuidit in q̄ a fra
trib; non a se. sic ptes distribuūt: ut totū reti
neant. expēsas graues defalcat. qui lucra sen
sit. non pua dāna suppotat. qui vltra sortē ex
tōlit. et more pditoris dispensatoris. sacrū de

Custodes obscuri

liber scds.

facio eripit. atq; dignitatis emolime tu i sacrile
giu vit. **Ex** qbz h9 officij de fed9. calaitates et
picula. facile aspicias **S**i gic aures habes au
diēdi audias. a me tot discrimia a picula v̄sa
tus sis. puid9 **T**utus em̄ in hac via gradieis.
si qd ordo requirit sequeris.

Ca. xvij. de dignitate et progatia officij sco
lastici i ecclia. a de h̄is q̄ ad hoc officiu spe
ctat. **D**emū de pluris onerib. afflictioib. a
calaitatib. ac defectib. a picul scolastic9

Scolastici officiu siue dignitas nō mō
hōrandaz. s̄ h̄iūe necēaria i ecclia foē di
noscat. ut em̄ ait **D**onori9 i canōe. sco
lar9 m̄gū velut stelle i perpetuas eternitates do
ctrie lumē infūdūt. hos meito ecclia hōrat atq;
p̄bēdis atq; reddidib. nō mō p̄miat. s̄ ditat.
ut in vnaq; cathedrāli ecclia clericos et cete
ros scolares paupes ḡtis instruāt. q̄re illi ea
de re tā opulenti puidet. ut a doctis releuetur
necitas. a via pateat discēbus ad doctriā.
Si h9 officij calaitates. defect9. afflictioēs a pi
cula breuī audire libet. **A**tq; i p̄mis scolastic9
q̄ a sapiētie scola nomē tēhit. neq; q̄ ut puto
tā faustuoso noie oblectaret si vera sapiētia
fulgeret. **V**t em̄ inquit laureatus poeta. nō

egret titulis sapientia solida p seipſū dara est.
Ruis lucernā ut videat soli adhibet. plurimi
scolastici doctoris aut mgū dignitate insigni
tū cū hñs titulis obscuro et absq; ill darissimū
euasere **S**ed verū est. qz hodie mōles. titulos
querūt nō rem. laudē petūt. premiū certe ma
ne exiguū atq; sordidū. **R**ue res egentis inge
nij signū est. qz vmbreis gloziari ac opinione
nō veritate duci volūt. **R**urſus necesse ē illud
noscat qui scolasticū dignitatē assumit. qz do
cendi nō lasciuēdi nomē assumit. **D**ocere em̄
eū oportet nō nuda litteraz instrumētaz sed
moy predara documēta. ut qđ docz in se tēat
Sz pchdoloꝝ assumūtur quid scolastici in hac
tpis tempestate ad huiusmōi ecclie officiū. ut
hñs assequātur dignitatē. licet nullaz sciētie
habeant facultatē. **A**pellātur qđ nō sūt. nec
vnq; didicerūt. qđ docere ostendūt. a qđ vere
cūdius dicā a piculosius est. qui nusq; scolas
viderūt. scolas regere pfitētur **M**agistri vocā
tur. qui nondū fuerūt discipuli aut si vel ma
gistri sūt erroris. qui nūq; fuerūt discipuli ve
ritatis. peritiā docēdi pollicētur. qui apte ig
noratiā ostētur. faciūdiā dicendi hoc officiū ex
igit. qui barbaris mis vtūtur. **S**ubtilitatē dem̄
q; sacras intpretādi scripturas ea distas ex
quirūt. qui vnā simplicē intellerent hām.

Cap. xxij.

Archipresbiter non paruū honoris et prerogatiue gradū in dei ecclesia obtinet. **D**ic enim maior presbiterorum dicitur quia illis preest. et in eos iurisdictione et coertionē exercet cui uisitatio ut sacri hūc canones aliquū personarū regulariter uero ecclesiarū ac fabricarū competit. **S**ed et qua deuotione. quoue ordine baptismi ceteraq; a presbiteris conferantur sacramēta: cura ei p̄tinet. **D**ic ex singulari prerogatiua absente episcopo missas solemnes in ciuitatib; celebrat. sacerdotesq; ad missas et diuina officia decantanda deputat. **D**ic largo nomine prelat⁹ licet ruralis nūc pat̄. magna certe dignitas: cui magna comittitur. **V**erū quāta sit hui⁹ officij et status calamitas. quāta afflictio. quātum periculū: ex eo cōspicere libet. quāa ipse archipresbiter qui maior presbiteris nominat̄ nomen solū retinet: rem aut̄ ipsam diu perdidit. atq; utinā ceteris presbiteris non minor esset uita et idoneitate. ipse qui gaudet nominis maioritate. maiorēs sunt ut potestatē exerceant. non quidem in re ditidine. et humilitate. sed in rapinis. supbia. et abusione. sacry est archipresbiteri nomen. sed exercens p̄fanus. datus titul⁹. obscura est. **M**agna certe calamitas est ex dulci fauo amritudine; fundere. **V**isitat archipresbiter. qui

Dignitas ruralis

Liber scđs.

plerūq; visitābus esset. corrigere contendit :
quī ad vitia tēdit. ecclesias visitat: ut eas spo
liet non ut ornet. fabricę curā gerit: s; domus
fug non muroꝝ templi. **D**ñ sunt quos ppheta
omemorat suscitabo pastore qui delicta nō vi
sitet. **A**dde quia si visitant non quidē in virga
iniquitatis subditoꝝ. aut in verberib; peccata
eoz. nec ea visitacōe qua scriptū est. requiraz
oues meas: a visitabo eas sicut pastor visitat
oues suas: sed visitant bursas. palpāt delicta
qui merito audient: vos dispistis gregē. deie
cistis eos et non visitastis. quod crassum est
comedistis. qđ infirmū non visitastis. quare
inquit ppheta ^{bo} visita preuaricacōes syon. Et
iterū visitabo super viros defixos scabibus vo
luptatis videlicet a auaritie. **R**uī igitur habet
aures audiendi audiat. et in tantis periculis
constitutus sit cautus. agat iuxta eius officio
incūbentia: a vitabit cūcta discrimina nocētia.

Capitulū decimū nonū de prerogatiua et
magna vtilitate officij canonicorum. et
quantū sit honoris et reputacōnis. a qđ
eis congruat. **D**emū de innumeris hui⁹
status oneribus a afflictionibus de facti
bus et periculis. 171

Visitant bursas.

Cap. xix.

Canonicus sicut honestū habet nomē.
sic saluberrimū in ecclia ministeriū ge-
rit. dictus est enim a canone vel regu-
la que cuncta ordinat et dirigit. Canonici itaq;
regulati et disciplinati dicuntur. quippe qui sua
electione regulacōe ac dispositiōe eps eligit.
quī est vertex et norma cuiuslibet ecclie. qui et
in sacros canones cūctorū est preordinator.
Nec ab re sancti patres canonicos cōsiliarios
episcopi fore decreverūt. quē in corpore reipubli-
ce cordi recte compātur. Nā veluti a corde in cor-
pore naturali est vita et regimē. sic a canonicis
episcopū eligētib; et ei consulētib; regimen et
omniū pene in ecclia agētorū regimē et directiō
predit. Que res agit ut nō pua sit canonicorū
honoris et tituli prerogativa. qui p̄mū in ecclia
gradū eligūt siml et dirigūt. quē huiusmodi
status et vite forma nō modo honoris. s; et emo-
limēti in dei ecclia plurimū h; . Demū hic vivē-
di modus trāquill; atq; secur; admodū est.
nullā cure aiaz sarcinā hñs. Quo fit ut mior
doctrinē atq; etatis idoneitas eis sufficē vide-
atur. Adde quia libertatis obtinet satis. nec ad
sacros artae ordines. quippe quib; ad seculū
redire et sub sancto vivē m̄rimonio libet. Vex
hui; vite miseras cruciatus et defectus. cala-
mitates ac picula nūpse audj. qui tā libenter

Siml.

no 6.

hū? status dulcia auscultasti. In p̄mis itaq;
canonicus q̄ ut ais nomē a regula traxit an
sub regula uiuat oro cōsidera. atq; hic repete q̄
sup̄ de ep̄is et ceteris clericis in om̄i dixim⁹.
p̄ij. h⁹ libri capitulo. Demū q̄ pacto canonic⁹
a regula dicat̄ ignoro: qui canonice et sub re
gula nō uiuit. q̄ ut cetera taceā s̄m̄ ēgulas ca
nonū: plures p̄bendas obtinent. et vnus ipse
plurimoz forsan melioz loca occupat: q̄ppe
cū nō satis est ut vn⁹ seruiat: dānabiliter ml
toz seruicia intercipit. Demū quāto liberiores
sunt canonici. tūto licentius in plurima deba
cātur uicia. nec vna v̄m̄ sufficit muliercula. nī
si retentam in domo habeat ut vxorē. concubi
nas vero et adulescentulas quarū nō est nu
merus. Sed et quomō sub regula uiuant nō
video: q̄ ep̄iscopis nō obediūt. resistūt. sepeq;
in eos conspirāt. armaq; mouent. atq; ne in
ste ab ecclesie principib⁹ puniātur. iniuste se
principib⁹ seculi fedrātur: sed et famulātur.
Et ut paucis agā. in trib⁹ locis canonici uer
satur officiū. in altari uidelicet. in choro. ac in
capitulo. In altari inq̄ reuerentia exquirunt
In choro honestas et dimorū deuota decāratio
In capitulo mox correctio. ac agēdoz. v̄nitas
et utilitas. p̄ h̄is canonici in altari irreuerentiā
x̄dicāt. in choro dissoluōez. in capitulo lites

Capitulum xix

Ad altare in quibus irreuerenter accedunt. qui ut ait
Hugo licet ablutis manibus lota facie albis ve
stibus appropinquet. tamen pueris ope. polluto
ore. immundo corde. christi corpus. sacra vasa per
tingere non erubescunt. Denique ad altare acce
dit elatus ad humile. iratus ad mites. crudel
ad demetere. Accedit seruus ad dominum non cari
tatis superne amore. sed pendendi corporalis stipendii
timore non deuotione. sed coactione. Accedit rursus
turbatus ab aliquo aut alios turbans. Accedit
inquit canonicus. ad altare vanus curiosus volup
tati subditus. Accedit ad mensam christi non nisi ali
quid temporaliter accepturus. sed verum est quod accessit
ad iesum **Petrus**. tamen accessit et iudas. sed quo
pacto deuote accedent. qui legem domini nec sci
unt nec discunt. vacant enim otio et omissa com
muni bus. non libris. non contemplationi. non utili actioni
student. frenis inhiant. temporalia sapiunt. assidui
in plateis. in ecclesia rari tardi ad predicandum.
pati ad leporis vestigia inuestigandum. veloci
ores ad congregandos canes. quam ad alendos pau
peres. plures illis ad mensam seruiunt. ad missam
nullus. Cibus eorum calice pretiosior. equus mis
sali carior. cappa eorum casula pulchrior. camisia
delicior alba. Non igitur eorum sacrificii deus pla
catur. sed indignatur. quod scriptum est. oratio iusti
impugnat altare. deprecatio impij non liberabit eum

Liber scti.

Et iterum. speclit dñs altare suū ppter iniquitates
mistratiū. Rursus qlit in choro vsenē discuti
endū est vbi tūto deteriores inhonestioresq;
canoici degūt: qūto honestiores eē deberēt. vbi
mēte vagi. attorniti ocul. habituq; dissoluti.
pspitiūt p cancellos nō paupculas. s; mulier
culas. aliud cātāt. aliud cogitāt. In choro sūt
corpe. in foro sūt mēte. mane in teatro. sero
in ecclia. ibiq; nūc int? nūc foris exeūt inqēt.
psalmoz vba nō pnūtiāt: quib; cātare pūdo
ri existimāt. q; si verba aliqū pferūt: eoz sēfū
nō attendūt. nesciētes illud **Greg.** quā vox
psalmodie cū ex cordis deuocōne agit: deo p
intencōez mētis diungit. Alij cantāt. s; nō qd
libri habeant cantāt ut placeant populo ma
gis q̄ deo. tanta quibusdā leuitas est vocis:
quanta et mentis. frangit vocē qui nō frāgit
volūtātē. seruiat consonātiā: vocū non mox.
q; ait **Greg.** quid pdest dulcedo vocis: si ad
est aspitās mentis. Tandem cātant non cum
dauid in archa; domini. s; in palatio cū hero
diade ut placeat discūbentibus. Merito igitur
chorus eoz nō exultacōis: s; deploracōis ef
fect? est. ut dicere cogātur cū Hieremia. vsus
ē inq̄t in ludū chor? noster. **S;** quid hec. Vere
or. ne v? sit canonicos nostri tpsis fruct? nō
facē suos. cū plurimi choz nō eēnt ingressuri

Capitulum xix.

nisi aliquid extorquerent. Alii vnicē infestētes
hore. totius diei emolimēta rapiūt. Alii sterilibus
officijs sterile exhibent obsequiū. pinguiora
vero officia frequentant. Alii falso infirmantur.
ut distribuōes percipiāt. et in domibus dilitescāt.
Alii ut ita dixerim infortūata hora qua inter
sunt nō diuinoꝝ decēta cōm. s̄ seculariū nego
ciā cōm. nec diuini officijs. s̄ hūanis omerijs
nec orāciō. s̄ vane fabulatiōi vacāt. Demig
ad capitulū canonicū accēdūt sed ut litigent.
ut p̄ chdoloꝝ vbi litigia sopiri deberēt. ibi nas
cantur. ibi culpa augeatur. vbi deleri debuit.
ibi discordias gignūt. ptes constituūt. Et ut
paucis agā quotiens canonicus capitulū ingre
dit. tocies domū p̄uicij redit. prece em̄ aut
pretio. odio. fauore aut timore longe aliud cō
sulit. q̄ aut consciētie aut ecclie vtilitas expos
cunt. ibi nō modesta discussio. s̄ clamorosa cō
fuso. fitq; capitulū officina discordie. cū eē de
bit mē discordie. Congregantur nō ut se corri
gāt. s̄ detrahāt. nec fit de animab; sermo. sed
ipi loquūt de extrinsecis ducūt ad capl'm oues
et boues. Et ut paucis cōcludā. ibi nec maria lo
cū habet. nec martha cōpescitur. qz nec bona
actio ventilat. nec marie silentiū custoditur.
Taceo de electione ep̄oꝝ. in qua caro et san
guis ac māmona iniquitatis longe pl̄ possunt

¶ Ordo iustitie et vnitatis. Cū vero capitulum
canonicos creat aut cetera offert bñficia non
ad merita. s; ad volita dirigunt vota sua. nec
ad lōgiora obsequia s; ppinquiora trahūtur
vmercia. **V**eluti vn⁹ ex factis ecclie doctōib⁹
nō tam eleganter q̄ facete in ecclia argentina
accidisse refert. In ea enim cū de pferēdis cōtis
in ea ecclia vacātib⁹ p̄tendis nō bonū disco-
darēt. altero nepotē puez. altero filiū. altero
ignobilē fratrem noiantib⁹. **Q**uidā roman⁹ mi-
hi canonicus asellū qui plus q̄ .xx. annis ei ser-
uierat noiauit. asserens in cōscientia: q̄ ppter
diuturna seruicia q̄ a sin⁹ ecclie fecerat: digō-
cūctis noiat⁹ erat. **Q**uis igitur ea omnia re-
colens. iocūditus. tranquill⁹. aut securus esse
potest. **E**t ut inquit Bern. quis in tātis picul-
stitut⁹ ac tātis bonis destitut⁹: nō intra vrge-
tur. nō vritur nō cruciat. **Q**uis igitur h⁹ aures
audiendi audiat. et inē tot miserias. laq̄os et
picula sit caut⁹. vniatq; s; regula q̄ a regula
nomen accepit. Non enim timebit eterna sup-
plitia: s; studebit vitare seculi vitia.

¶ Ca. xx. de feminētia. necitate et vtilitate
officiū sacerdotū. curatoꝝ. rectorū. curā aiaz
hūitū. Demū de pluris hūitū. stat⁹ labori-
b⁹. et calamitatibus. defectib⁹ et piculis.

Nov b

¶ Honoris
dignitas
q; mi
māissimū a
nō accessum
a cōtus nost
mātpalis b
vuis q̄atēte
tens q̄albite
dignitatē
vita et dōctō
tis dupli
vnt
libim p̄emian
allere mēlōgō
re dōctō a q̄al
a dignitas
mā ut inquit
mā: media
laban⁹ nō q̄
hic enim so
p̄tōmine u
sōlēt. Ad
reduat. hic
egrit aloz
p̄o casti
p̄tōmāq; n

Capitulum. xx.

Rectoris curatiq; sacerdotis eximia ē
dignitas atq; p̄necessariū. salubrimū
q; ministeriū. habet enī in p̄mis illū
familiarissimū atq; salutiferū ad veri corporis
cristi accessum assiduū. in quo est redēptio vi
ta et salus nostra. Demū quāti honois et emoli
menti t̄p̄alis hoc ecclie officitū existat. beatus
Aug. patēter insinuat. Nā illud apostoli expo
nens. presbiteri qui bñ presūt duplici honoē
digni habentur. sic ait. p̄sbiteri qui bene presūt
vita et doctrina: digni certe habentur a subdi
tis duplici honore. scz ut spūaliter eis obedi
ant. et exteriora bona ministrēt. Nec solū hōie
sublimi premiari debent: s; et freno. ut nō con
tristent in digētia sūptiū t̄p̄aliū. et gaudeant
obediētia spūaliū. Demū ex eo rectoris et cura
ti dignitas honor et vtilitas p̄prehēditur. quo
niā ut inquit Greg. nazarenus. spūale ē ei⁹
officiū: mediatorē esse populi apud deū. Vñ
Kaban⁹. nō q̄liscūq; dignitas sacerdotū est.
huic enim sorte datū est. ut mediator sit in
deū et hominē. ut p̄ eos genus hūanū creatoi
reconciliēt. Adde hic p̄ populo orat. hic sordes
eius abluat. hic vice xp̄i p̄c̄ca cōdonat. hic da
ues regni celoꝝ penitentib; aperit. hic bap̄t̄
mū quo cristī nomine censetur et ei coniūgi
myr. ceteraq; ministrat salubrima sacm̄ta.

Liber 100.

ut merito de illo dici possit quod scriptum est. quod ipse comedit peccata populorum. Superest ut huius officij calamitates. afflictiones. defectus et pericula succide narremus. quorum plurima in xij. huius secundi libri capitulo describimus. cum in communi clericorum omnium miseras. onera et labores tetigimus. sed et illis nonnulla addenda sunt. que in ceteris ecclesiasticis officiis diximus. presertim cum de canonicis egimus. Parua tamen ex multis singularius eis congruentia afferemus. ut vni quilibet nisi mente obcecat existat. facile huius vite formule calamitates et pericula conspiciet. Fateor igitur summa est dignitas. summus honor curam animarum habere. quod ex eo facile conspiciet. quam summa est honoris prerogativa corporum. rerumque quibus non parum anime prestatur regimen. Sed oro consideret rector qualis ipse debeat esse. quam ceteros regendos imo corrigendos suscipit quod tanto est periculosius quanto pauci sese corrigant. Attendat curatur vires suas qui aiatum sarcinam super humeros portat. Non enim teste Crisostomo dignitas. non officium facit sacerdotem. sed sacerdos officium. nec locus sanctificat hominem. sed homo locum. Ideo subdit. quod malus sacerdos aut rector de suo ministerio crimine acquirit non dignitatem. qui enim alios purgandi curam suscipit. alijs sanctior purgatorque esse debet.

Cap. xx.

¶ n̄ idē crisost. magna est ofusio. magnū piculū sacerdotū. q̄n̄ laici inueniuntur fideliores eis atq; iustiores. **Quo** aut̄ nō erit ofusio. illos eē inferiores subditis: quos etiā eq̄les eē ofusio est. **S;** inter cetera in eo sacerdotū curatoꝝ imminēs piculū v̄satur. q̄ nō mō sua. sed ut ait **Ihdor?** populoz iniquitate damnātur. si eos aut ignorātes non erudiūt. aut peccātes non corrigūt. qd̄ a beat^o **Greg.** testat̄. ait enim q̄ sacerdos causa est ruius populū. Quis enim se p̄ populū peccatis intercessor obiciet. si sacerdotes quī eā curā h̄nt grauiora omittāt. Quare merito grauius sup̄plicio sunt destinati. sūt enim eodē ⁊ teste **Greg.** veluti aque sacri baptismatis. que peccā baptizatoꝝ diluēs. illos ad regnū celoz mittit. ⁊ ipsa in doctā descendit. Qui enim alioꝝ delicta in se suscipiūt nō tā suā q̄ alioꝝ vitā inspicere d̄nt. quia quoz sudorib; viuūt. quoz sanguīe laute pascūtur. dignū ē ut eoz culpis plectātur. **Hinc id̄ Greg.** qui de oblatōib; fidelū viuūt. quas illi p̄ peccatis suis obtulerūt. si comedūt ⁊ tacent. eoz p̄cul dubio peccata māducāt. Quare nō tā rectorū dignitas extollēda est. q̄ illoꝝ piculū deplorandū. qd̄ **Bernar.** sūmis eiulatib; lacrimat̄ inquis. **Egressa** est iniquitas a sacerdotib; tuis d̄ne. qui vidētur regere populū tuū. nō est ias

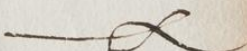
Liber 106.

differentia. ut populi. sic et sacerdos. **D**eum heu
dñe deus q̄ ipsi sūt in p̄secuōe tua p̄m̄ q̄ vidē
tur in eccl̄a tua populū regē. **Q**uis em̄ aiaz re
ctor int̄ nō affliget: cū sciat curā s̄bditorū suo
p̄iculo suscepisse. **D**e q̄ scribit sapiens. defixisti
extraneū manū tuā illa q̄atus ex verbis. oris
tui. **Q**uis est curatus aut rector qui infirmes.
cū infirmo s̄bdito. **Q**uis cū scandalisato vri
tur. **Q**uis cupit fieri p̄ fratre anathema et s̄b
dito. **Q**uis ponit animā suā p̄ s̄bditis. **Q**uis
curatus est samaritanus: qm̄ ligat vulnera
s̄bditi. **Q**uis facit secū misericordiā. **Q**uis du
cit eum in stabulū eccl̄iā dei. **Q**uis reddit q̄
ultra ei necessaria sunt. qui v̄tinā vite necessa
ria nō auferret. **Q**uis curatus hodie est alter
Joseph q̄ frumenta in egipto diuidat. cū sint
p̄mptuaria eorū plena. **Q**uis liberat paup̄em
a potente. et inopem cui nō est adiutor. **Q**uis
rector est hodie merentū consolator. **Q**uis ut
alter **J**ob de velleribz ouū suarū imo eccl̄ie
calefacit paup̄es. **Q**uis viatoribz hostia apit.
Quis curatorū dicere poterit cū **M**oyse. tu scis
bene quia nec asellum nec quid aliud accepe
rim. ab eis nec quēq̄ afflixerim. **Q**uis cum **S**a
muele audaci animo dicit s̄bditis loq̄m̄ni
coram dño et corā xp̄o eius. verū bouē cuiusq̄
tulērīm aut asinū. si quēpiam calūniatus sum

Si obpressi aliquē. si de manu cuiusq̄ munus
 accepi illud qz restitua vobis. quis cū **Ambro**
 fio vasa sua vñlat: et dat captiuis et paupibus
Ruis cū paulino nolano ep̄o ut inquit **Greg.**
 p̄ redimēdo filio proehiane vidue. mītram et
 baculū et indumēta p̄ntificalia vendit. **Sz** cer
 te iā mutat⁹ est color optim⁹. et disp̄si sūt lapi
 des sāduarū. qui merito sūt ecclīaz rectores q̄
 disp̄si sunt nō solū in plateis. s̄ in capite plate
 arū. qz publice honorari volūt de ymagine sād
 ditatis. in quibz nō est v̄tutis existētia nec ve
 ritatis. **Sūt** enim fermēto phariseorū qd est
 ypocrisis saginati. qui mesto vultu cum fletu
 ad altaria domini virtutū accedūt. in quibus
 spūs sanct⁹ nō habitat. qui ut inquit scripturā
 effugiet fictū. merito repellit eū dñs et mūera
 eius. qz nō vero corde accedūt. **Ruos** pulchre
Malachias signat. opiebatis iquit lacrimis
 altaē domini. et fletu et mugitu gemebatis. ut
 vos popul⁹ sacrificaret. **Et** ut paucis multa p̄
 tingā. solū eis curati et redtois nomen relictū
 est. cura ipsa atqz regimē perit. **Deficit** eis pi
 etas. mānt auctoritas. qui galli erāt. castrati
 effecti sūt. canes non valētes latrare. rectores
 plebiū vacce samarie sūt. et ditati nō mugiūt.
 nec via regia gradiūtur. **Hij** ut dicit **Bernh.**
 nō tā facile optarēt honores. si cure vñdeārēt

no

no

Ps
liber 106.

labores **N**ec modo ea que dixim⁹ picula recto-
res a sacerdotibus comitantur. sed alia contra or-
dinem et officij sui naturam danabiliter ample-
ctuntur. Sunt enim inuidi et inobedientes supe-
rioribus quibus inuidet et detrahunt. Rursum
nouum curati facin⁹ committunt. Non enim contem-
tantur ceteris rectoribus viuos sed mortuos
subtrahere parochianos. percurant enim sibi
in testamento aliquid relinque. **T**aceo quod sacrame-
ntum penitentiae ministrantes in ipsum sacramen-
tum mittunt. Imponunt enim penitentibus missas.
quas ipsi pecunia se celebraturos pollicentur.
penitentias non discretas imponunt. nulli sunt illi
casus reseruati. etiam omnes de omnibus absoluunt.
missas a cetera eis incurritia pro defunctis onera
non persoluunt. celebrant non reconciliati. vocati desol-
utiones non audiunt. plerumque sine sacramenti subdi-
ti eorum negligentia moriuntur. admittunt excommunicationes
ad divina. non predicant populorum sed a populo
predicant. **Q**uo enim pacto predicabunt. quod laici operam
non dederunt. **A**ut quomodo alios docebit. quem nullus
docuit. **h**ic est illud **Celestini** in quodam epistola quod ante
Hieronymus dixerat. quod abiectissime artes addiscuntur.
solum sacerdotium vilius est quod ante sumit quam ad-
discitur. auidius querit quam cognoscit. facilius
tribuitur. cum tamen difficilius impleatur. **D**e
inque rectores animarum facti sunt corporum suorum

Cap. xx.

crassatores. impinguati enim dilatati et increas-
sati. buccas rubentes hñtes. diuersis epulis
saginati facile ut inquit hiero. spumant in libi-
dines. s; quid tam profuõorie loquimur de vmo
lentia. de crapula ac ceteris gule irritamētis
sacdotũ et alioꝝ qui ecciastico noie cõsentur. z
Rui aut̃ comedam⁹ et bibam⁹ et moriamur. q̃
viuunt ut comedant. quoz deus venter est. quia
ventri vacat. et ad ventrẽ ut ad eoz hñmã felici-
tatem et finẽ cuncta ordinat. nec eis satis est
vix tibi qui in ea qua degunt patria nascitur.
s; deũ et naturã emedant. **N**ã vltra marimis et
forẽsib; vimis. ac cũ magnis impẽsis adductis
ferculis sagmatur. quib; nõ vna sufficit puin-
tã diuersitate vmoz letatur. nõ considerantes.
q̃ vni⁹ vmi pot⁹ patriarchã **N**oe p sexcentos
ãnos sobriũ. temulentũ fecit. et ut **V**iero. in q̃
dam epistola ait. **L**oth p ebrietatẽ insciens li-
bidim̃ misciuit incestũ. et qd̃ dictu mirabile ẽ.
quẽ sodomia non vicit. vna vicerũt. **S**acdoti-
bus enim lex philet vmi vsũ. s; et ceteris qui
presũt ne obliuiscant̃ iudicioꝝ dei. modernis
vero sacdotib; et eccie ministris longe magis
mera abhorreda foret. quibus dignitas hõra-
bilior est. et opatio sanctior. quos vmolẽtia ac
ipsa exquisita epulaz auditas. misterũ vili-
ficat. psonas dehonestãt. ouerfacõez deturpat

Liber 10.

et postremo ceteris lasciuendi causā prebent
Teste enim greḡ. cū maiores voluptati deser-
uūt. minuz minoribz lasciuie frena laxātur.
Taceo cōmemorati dilectā ab eis philargiā
idest amorē pecunie. p lucimi certe eorū aurū
ficiūt. aurū bibunt. ut cōseruent carnī a sāgu-
ni. **R**ectores modernū nō pastoēs: s; raptores.
ouīū consores. non ad viridia pascua ducto-
res. non piscatoēs: sed negotiatores. non dis-
pensatores bonoz crucifixi: sed voratores. sic
sua falso querūt. ut que vera sua sūt pdāt. p
pecunijs celebrāt corp⁹ xpī v̄dūt cū **J**uda. de
māmona im̄qtatis sacmēta. mīstrāt. Vereor
satis an rem sacramēti cōferant sacra emūt.
sacra vendūt: sed gratiā nō infūdūt quā non
habent. aiūt nihil accipim⁹ gratis. nīl dam⁹
gratis. dicētes qđ compauim⁹ v̄dīm⁹. quā
mercatores parati sunt vendere que cari⁹ ipi
emerunt. sed hīs lucrū est in bursa. dānū in
cōsciētia. nulla in eis grauitas. a ut ait canon
nihil in eis defendit industria. **S** audi q̄acer-
be eos cōminat ecclā quā offendūt **I**psa enim
clamās ad sponfū ait. duplici cōtriciōe cōtere
eos dñe deus noster. quā tāta rapacitas. tā-
ta pteruitas. tāta segnities. duplici eos pena
cōterit anima a corpe dū hic egere et in labōe
mutali viuere. et bonis suis gaudere nō sinit.

tantē gehēnā vsq; pducit. **U** ergo aures h; audiēdi audiat a inter tot picula posit; via; querat securitatis. quī tam p̄p̄inqu; est discrimini tēpestatis. narrata picula nō pauebit. si curā subditoꝝ digne tenebit. **D**aucula cte de cūctis eccl̄iastici stat; dignitatib; officijs a ordinib; enarrauim;. dulcia piter a amara tan gētes. **Q**uare iā faciem; finē q̄ finis nō est; si q̄s conaret; plene narrare cūctas miseras a labores. aculeos a picula hui; status vic; pōtifficalis a sacerdotal. **V**erūt̄n̄ ne quis ista legens ex tāta multitudīe laboꝝ a p̄mitate p̄viculoꝝ statū eccl̄iasticū p̄fectū a dignū. aut replet aut dānet; intelligat sane predicta vā eē de illis ep̄is a clericis. q̄ male negligēter et p̄fūctorie curā pastorale gerūt quib; p̄dicta a maiora picula pata sūt. si t̄n̄ digne admistrāt eo maiora glorie p̄mia hūt destinata. **E**t hoc est qd̄ paucis v̄bis dicit **Aug;** q̄ nihil piculofius. aut dānabili; in hoc seculo ep̄iscopi et presbiteri officio. si p̄fūctorie agat. sicut nec beatus a deo acceptius. q̄ si eo mō militeē quō impator noster iubet. **I**taq; non est piculū in statu. s; abutentib; statu. nec est reprobatio i dignitate. sed in deturpātibus dignitatē. in q̄ nim; si sit multitudo laborum. vbi est expellētia honorum a premiōrum.

Non